

ANGLIYA BOLALAR ADABIYOTINING JAHON SAHNASIGA CHIQUISHIDA J.ROULINGNING HISSASI

Mamarasulova Shoiraxon Maxammad qizi

Samarqand tuman, 52-maktab Ingliz tili fani o‘qituvchisi

E-mail: Shoiraxon1996@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada bolalar adabiyotining vujudga kelishi, shuningdek Angliyada bolalar adabiyotining paydo bo‘lishi, tarixiy taraqqiyot boshqichlari va XX asrning so‘ngiga kelib J.Joulingning hissasi shuningdek, uning asarlari bilan yangi bosqichga chiqishi haqida aniq misollar bilan keltirib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: bolalar adabiyoti, fantaziya, o‘smirlar adabiyoti, publisistik asarlar, tez aytish, topishmoq, o‘yin qo‘shiqlari, rivoyat, afsona, ertak, maqol, masal, doston.

J.ROWLING'S CONTRIBUTION TO THE EMERGENCE OF ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE ON THE WORLD STAGE

Abstract. In this article, the emergence of children's literature, as well as the emergence of children's literature in England, historical development, and J. Joling's contribution to the end of the 20th century, as well as the emergence of a new stage with her works, are given with specific examples.

Key words: children's literature, fantasy, non-fiction works, riddles, game songs, narrative, myth, fairy tale, proverb, parable, epic.

ВКЛАД ДЖ .РОУЛИНГ В ПОЯВЛЕНИЕ АНГЛИЙСКОЙ ДЕТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ НА МИРОВОЙ АРЕНЕ

Аннотация. В данной статье рассматривается возникновение детской литературы, а также возникновение детской литературы в Англии, исторического развития и вклад Дж.Роулинга в конец XX века, а также возникновение нового этапа с его произведениями, приведены на конкретных примерах.

Ключевые слова: детская литература, фэнтези, юношеская литература, научно-популярные произведения, скороговорки, загадки, повествование, миф, сказка, пословица, притча, эпос.

XX asr Angliya bolalar adabiyotiga razm soladigan bo‘lsak, unda fentezi janri boshqa janrlardan ko‘ra sezilarli darajada ustunlik qilganini ko‘rishimiz mumkin. Fentezi (inglizcha “fantasy” – fantaziya) – fantastik adabiyot janri bo‘lib, janr talablariga ko‘ra voqealar biz yashaydigan “real” dunyodan butunlay farq qiladigan sehrlilik dunyoda sodir bo‘ladi. Bu “ikkilamchi” dunyoning o‘z qonun-qoidalarini mavjud bo‘lib, ular oddiy mantiq va tabiat qonunlariga to‘g‘ri kelmaydi. Uning ilmiy fantastikadan farqi shundaki, fentezi janrida voqealar sodir bo‘ladigan dunyoning qonun-qoidalarini ilmiy jihatdan tushuntirishga urinish mavjud emas. Vaqtlar almashinuvi hamda turli xayoliy qirolliklar fentezi dunyosida tez-tez uchrab turadigan hodisa. Bu xayoliy dunyoga qahramonlar turli yo‘llar orqali o‘tishlari mumkin: uxlab qolib yoki tush ko‘rayotib, quyon uyasiga tushib ketib (“Alisa mo‘jizalar mamlakatida”), shkaf orqali (“Narniya saltanati” – “The chronicles of Narnia”), loviya poyasiga tirmashib (“Jek va loviya poyasi”) yoki tornado quyuniga tushib qolib va hk. Shuningdek, bu g‘ayrioddiy dunyo oddiy dunyoning ko‘z ilg‘amas, yashirin qismi bo‘lib, unda sehrlilik va g‘ayritabiiy kuchlar (kelajakni bashorat qilish, hayvonlar va o‘liklar bilan suhbatlashish, inson qiyofasidan boshqa mavjudot qiyofasiga o‘ta olish va hk.) mavjudligi bilan ham ajralib turishi mumkin. Janrning xususiyatlaridan yana biri fantastik dunyoda g‘alati jonzotlar ham hayot kechirishadi (so‘zlovchi buyumlar va hayvonlar, afsonaviy jonzotlar, ritsarlar, sehrgar-u afsungarlar, bo‘ri-odamlar, elflar, arvohtarlar, ajdarholar va shunga o‘xshash boshqa mavjudotlar).

Fentezi adabiyotining uzoq tarixi davomida uning ko‘plab ichki janrlari shakllandi, uning bolalar adabiyotiga xos asosiy subjanrlari esa quyidagilar:

- 1) hayvonlar va o‘yinchoqlar fentezisi;
- 2) g‘alati va g‘ayritabiiy kuchga ega qahramonlar fentezisi;
- 3) epik fentezi;
- 4) kulgili (komik) fentezi;
- 5) gotik (qo‘rqinchli, qora) fentezi.

Adabiyotning bu janri boshqa janrlarga o‘xshab, kundalik hayotning tashvishlaridan qutulish va hayotning turli talqinlarini qidirishda yaxshi vosita sanaladi. Ba’zi fentezi asarlari aql bovar qilmas sarguzashtlarning shunchaki ketma-ketligidan iborat bo‘lsa, ba’zilar hayotning eng chuqur falsafiy tomonlarini ham ko‘rsatib beradi. Piers aytganidek: “Fentezi uni yozadigan va o‘qiydiganlarga tarixdan

olingan ba'zi eng kuchli g'oyalar, qahramonlar va voqealarni boshqa kontekstga qo'yib, alohida elementlari o'zgartirilganda uni qanday fosh qilishlarini ko'rish imkonini beradi” [3, 102]. Fentezi janrining sifatli namunalari bolalarning tasavvuri va ijodkorligini oshirishda eng yaxshi mashg'ulotlardan biri sanaladi. Shuningdek, ular jiddiy axloqiy fazilatlarini ham o'zida mujassam etadi: ezgulik va yovuzlik o'rtasidagi kurash, do'stlarga sadoqat, qaror qabul qilish mas'uliyati, shaxsiy burch va vazifalar fentezi asarlarida eng ko'p uchraydigan mavzular bo'lib kelgan.

Fentezi janri uzoq tarixga ega bo'lib, uning ildizlari grek-rim mifologiyasiga borib taqaladi. Xususan, Homerning “Odissey” epopeyasida ham ushbu janrning ilk xususiyatlari namoyon bo'ladi. “Qadimgi ingliz epik poemasi “Beovulf”, o'rta asr ritsarlik afsonalaridan biri bo'lgan “Qirol Artur haqidagi afsona”, Shekspirning “Bo'ron” tragikomediyasi, Jonatan Sviftning “Gulliverning sayohatlari”, Lyuis Kerrolning “Alisa mo'jizalar mamlakatida” asarlari fentezi janri xususiyatlari Britaniya adabiyotida ham asrlar davomida shakllanib kelganidan dalolat beradi” [3, 99].

Fantastik adabiyotning mustaqil janri sifatida fentezi XIX asrda shotlandiyalik yozuvchi Jorj Makdonald ijodi bilan ajralib chiqib boshladi. Uning kelt motivlari asosida yozgan “Phantastes: Faery Romances” asarida yosh yigitning ertak mamlakatga borib, u yerda turli sarguzashtlarni boshidan kechirib, uyga qaytishi haqida hikoya qilinadi. Janrning keyingi rivojiga Uilyam Morris o'zining antik va o'rta asr mavzulari yoritilgan epik poema va romanlari bilan o'z hissasini qo'shdi. Morris tomonidan yaratilgan shriftlar to'plami va sahifalarni bezash usuli fentezi asarlar nashriyatida o'ziga xos madaniyatni vujudga keltirdi. XX asrda Jorj Makdonald va Morris boshlab bergan an'anani Edvard Danseni davom ettirdi. Uning “The king of Elfland's daughter” (“Elflar qirol qizi”) romani qadimgi kelt afsonasi asosida yaratilgan bo'lib, unda yerda yashovchi qirol va qorong'u elflar mamlakati malikasining muhabbati haqida hikoya qilinadi.

XX asrning 20-yillarga kelib fantastik reallikni ko'rsatishda til vositalarining roli oshdi. “Lingvist va qadimgi tillar o'qituvchisi Erik Edson o'zining “The Worm Ourborous” (“Uroboros chuvalchangi”, 1922) asarida qadimgi ingliz tili uslubini qo'llaydi. Keyinroq Jon Ronald Tolkin ham uning usulini qo'llab, asarida o'zi yaratgan “o'rtayer” dunyosining “ishonarliligini” isbotlash uchun o'rta asr ingliz tilidan foydalanadi” [12, 464].

XX asrning o'rtalariga kelib, janrning xususiyatlari qamrovi kengaydi, bunda, ayniqsa, Tolkinning adabiy xizmatlari beqiyos. Uning yer markazidagi xayoliy dunyoda sodir bo'ladigan voqealar tasvirlangan “Hobbit” (1937) va “Uzuklar hukmdori” (1954-1955) roman-epopeyasi fentezi va ushbu janrda ijod qiluvchi bolalar adabiyoti yozuvchilari uchun kuchli turtki bo'ldi. Ushbu asarlar nafaqat bolalar adabiyotining, balki fentezi janrining ham keyingi rivojlanish yo'lini belgilab berdi.

Oradan 40 yildan ortiqroq vaqt o'tib, ya'ni 1997-yilda ingliz adibasi Joan Rouling o'zining fentezi janrida yozilgan “Garri Potter” asarini chop ettirdi va tez orada bolalar adabiyotidagi eng shov-shuvli va eng ko'p tilga tarjima qilingan asarlardan biri bo'lib, bugungi kunga kelib asar 75 dan ortiq dunyo tillariga tarjima qilindi shu jumladan o'zbek tiliga ham mahoratli tarjimon Shokir Dolimov tomonidan (rus tili orqali) tarjima qilindi. Garri Potter fenomeni butun dunyoni qamrab oldi. Axborot va fan-texnika taraqqiy etib, bolalar va o'smirlar kitobdan uzoqlashgan bir paytda dunyo yuzini ko'rgan bu asar bolalarni yana kitob dunyosiga qaytardi. “11 yoshli sehrigar bola Garri Potterni sehrigarlik va afsungarlik maktabi Hogvardsdagi sarguzashtlarini butun dunyo bolalari qiziqish bilan o'qib chiqishdi. Bunga o'xshash voqealar tasvirlangan asarlar Meri Frensis Zembreno va Diana Uins Jons kabi fentezi yozuvchilari tomonidan yozilib, omma e'tiboriga taqdim qilingan bo'lsa-da, ularning hech biri Joan Rouling asaridek kitobxonlar e'tirofiga sazovor bo'la olmadi. XX asr oxiri va XXI asr boshlariga kelib ham ma'lum ma'noda Roulingning ko'magi bilan fentezi janri hamon bolalar adabiyotida yetakchi janrlardan biri bo'lib kelmoqda” [13, 165].

Butun dunyoga “Garri Potter” asari muallifi sifatida tanilgan Joan (Joanna) Ketlin Rouling 1965-yilning 31-iyulida Angliyaning Glostershir shahrida samolyotsozlik muhandisi Piter Jeyms Rouling va Anna Roulinglar oilasida dunyoga keldi.

Rouling ilk ta'limni abolitsionizm tarafdori Uilyam Vilberfors va ta'lim islohotchisi Hanna Mor tomonidan tashkil etilgan Muqaddas Maykl boshlang'ich maktabida olgan. “Maktab direktori Alfred Dan “Garri Potter” asaridagi Hogvards - sehrigarlik va afsungarlik maktabi direktori Albus Dambldor roli uchun prototip bo'lgan degan fikrlar ham bor” [7, 28].

Bolaligidanoq Rouling hikoyalar yozib turar va ularni singlisiga o'qib berardi. “Haligacha singlimga uning quyon uyasiga tushib ketgani va u yerda quyonlar oilasi uni qulupnay bilan mehmon qilgani haqidagi hikoyani so'zlab berganimni eslayman.

Mening eng birinchi yozgan hikoyam (o‘shanda besh yoki olti yoshda edim) Quyon nomli quyon haqida edi. Unga qizamiq toshadi va Miss Bi (Ari xonim) nomli bahaybat ari bilan boshqa do‘stlari uni ko‘rishga kelishadi” [7, 30].

Rouling o‘smirlik chog‘ida o‘z ta‘biri bilan aytganda “unga mumtoz filologiyani o‘rgatgan va hamisha bilimga chanqoqlikni qo‘llaydigan” katta ammasi unga Jessika Mitfordning avtobiografik asari “Hons and Rebels” (“Ulug‘lar va inqilobchilar”)ning eski nusxasini sovg‘a qiladi. Kitobni o‘qigan kundan boshlab Mitford Roulingning qahramoniga aylanadi va u yozuvchining hamma kitoblarini birma-bir o‘qib chiqadi.

Rouling o‘zining “New Yorker” gazetasiga bergan intervyusida o‘smirlik yillarini eslab, shunday deydi: “Men o‘zimni baxtli his qilmaganman. O‘ylashimcha, o‘sha yillar hayotimning eng yoqimsiz davri bo‘lgan” [10, 2]. Chunki onasining kasalligi va otasi bilan munosabatlarining yomonligi oilaviy hayotni murakkablashtirib yuborgan edi.

“1982-yilda Rouling Oksford universitetiga kirish imtihonlarini topshiradi, ammo omadi kelmay o‘qishga kira olmaydi. Shundan keyin Ekseter universitetiga o‘qishga kirib, fransuz tili va mumtoz filologiya yo‘nalishi bo‘yicha tahsil oladi. Parijda bir yil davomida tahsil olib qaytgach, 1986-yilda Rouling Ekseter universitetini tugatadi. Keyin esa Londonga kelib, Xalqaro amnistiya tashkilotining tadqiqot bo‘limiga kotiba bo‘lib ishga kirad” [7, 34].

1990-yilda Rouling Manchestr shahriga ko‘chib o‘tadi. O‘sha yili Manchestrda Londonga qatnovchi poyezdda keta turib, xayoliga sehrgarlik maktabida o‘qiydigan yigitchcha haqidagi hikoya g‘oyasi keladi. Yozuvchi “The Boston Globe”ga bergan intervyusida shunday deb eslaydi: “To‘g‘risi, bu g‘oya menga qayerdan kelganini bilmayman. Avvaliga Garri obrazi, keyin esa boshqa barcha qahramonlar va voqealar tasviri birma-bir ko‘z o‘ngimdan o‘ta boshladi” [8, 4]. Rouling o‘z saytida “Garri Potter”ning yaralishini quyidagicha izohlaydi:

“Men yolg‘iz o‘zim yo‘lovchi bo‘la poyezdda Londonga ketayotganimda, to‘satdan Garri Potter g‘oyasi xayolimga keldi. Olti yoshimdan buyon yozish bilan muntazam shug‘ullangan bo‘lsam ham, hech bir g‘oya meni bunchalik hayajonga solmagan edi. O‘z sehrgarligidan bexabar bu ko‘zoynakli qorasoch bola tasviri ko‘z oldimda borgan sari yaqqol namoyon bo‘la boshladi. Afsuski, yonimda o‘sha paytda ruchkam yo‘q edi. Kelayotgan bu g‘oyalarni tezda qog‘ozga tushirmasam, balki

ularning ancha-munchasini keyinroq unutilib yuborishim mumkin edi. Shu kuniyoq “Falsafa toshi”ni yozishni boshlab yubordim” [4, 17].

O’sha yili dekabr oyida Roulingning onasi o’n yillik og’ir xastalikdan so’ng vafot etadi. Albatta yozuvchi bunday yo’qotishdan so’ng qattiq qayg’uga tushadi, uning o’sha paytdagi ruhiy holati asarga ham ta’sir qilmay qolmaydi. Yo’qotish azobini boshidan kechirgan Rouling, birinchi kitobda Garrining yo’qotishlarini batafsil tasvirlab beradi.

“Guardian” gazetasida berilgan e’lonni o’qigach, Rouling Portugaliyaning Porto shahriga ingliz tili o’qituvchisi bo’lib ishga boradi. “Kechki paytda o’qituvchilik qilsa, kunduzlari asar yozishda davom etardi. O’sha paytda u portugaliyalik journalist Jorj Arantes bilan tanishib, 1992-yilda u bilan turmush quradi. Oradan bir yil o’tib, 1993-yil 27-iyulda qizlari Jessika Izabel Rouling Arantes dunyoga keldi” [7, 42]. Afsuski, ularning turmushi uzoqqa cho’zilmadi, o’sha yili noyabr oyida ular ajrashishga qaror qilishadi. Rouling qizi va “Garri Potter”ning uch bobini olib Edinburgda yashaydigan singlisinikiga ko’chib boradi. Turmushi buzilib, qo’lida chaqalog’i bilan ishsiz qolgan kunlarini Rouling aslida muvaffaqiyatsizlikdan qutulish davri bo’lgan, deb eslaydi: “Muvaffaqiyatsizligim aslida keraksiz narsalardan xalos bo’lish davrim edi. O’sha paytdan boshlab men o’zimni aldashni bas qildim va endi bor kuchimni men uchun ahamiyatli bo’lgan asarimni tugatishga sarflay boshladim. Agar o’sha davrda boshqa sohada muvaffaqiyatga erishganimda, hozir aslida menga yoqadigan ish bilan shug’ullanmayotgan bo’lar edim. Men ozod bo’lgandim, chunki men eng qo’rqan voqea allaqachon sodir bo’lgandi. Ammo men haliyam tirik edim, menga kuch beradigan qizim, eski mashinkam va buyuk g’oyam bor edi. Shunday qilib, muvaffaqiyatsizligim hayotimni yangidan qurishim uchun asos bo’ldi” [11, 6].

Xuddi shu davrda Roulingga shifokorlar klinik depressiya tashxisini qo’yishadi, yozuvchi bergan intervyusida o’sha paytda xayoliga o’z joniga qasd qilish fikri kelganini tan oladi. “Asarning uchinchi kitobida tasvirlangan ruh so’ruvchi dementorlar g’oyasi o’sha ruhiy holatini eslaganda kelgan. Ammo o’zini qo’lga olishga kuch topa olgan Rouling 1995-yilda Edinburg universiteti qoshidagi Morey ta’lim maktabida o’qituvchi tayyorlash kurslarida tahsil oladi. Bu vaqtga kelib, u hali ham davlat tomonidan beriladigan ijtimoiy himoya hisobiga kun ko’rardi. Rouling “Garri Potter”ning birinchi kitobini yozib bo’lgach, uni nashr qildirish uchun 12 ta nashriyotga yuboradi, biroq hech bir nashriyot asarni qabul qilmaydi”

[2, 168]. Bir yil davomida asarini nashr qildirolmay yurgan Rouling Londondagi Bloomsbury nashriyoti tahrirchisi Berri Kanninghemdan kitobni chop etishga ruxsat oladi. Nashriyot kitobni chiqarishga ruxsat bergan bo'lsa-da, Kanninghem yozuvchiga bolalar uchun asar yozishdan ko'p daromad kelmasligini aytib, tezda boshqa qo'shimcha ish ham topishi kerakligini maslahat beradi. Oradan ko'p vaqt o'tmay, 1997-yilda Shotland san'at kengashi Roulingga asarni yozishni davom ettirish uchun 8000 funt taqdim etishadi.

“1997-yil iyun oyida “Harry Potter and the Philosopher’s stone” (“Garri Potter va falsafa toshi”) 1000 nusxada bosib chiqariladi, shundan 500 nusxasi kutubxonalarga tarqatiladi. Besh oy o'tgach, kitob birinchi mukofot “Nestle Smarties Book Prize”ni qo'lga kiritadi, fevral oyida esa “British Book Award”, keyinroq “Children’s Book Award” kabi kitob taqdimotlarda “Yil kitobi” nominatsiyasi bo'yicha mukofotlanadi. 1998-yilda o'tkazilgan auksionda Scholastic Inc. nashriyoti bir yuz besh ming dollar pul tikib, kitobni AQSHda nashr etish huquqini qo'lga kiritadi. Oktabr oyida kitob “Harry Potter and the Sorcerer’s stone” (“Garri Potter va sehrGAR toshi”) nomi bilan nashrdan chiqdi. Birinchi kitobda muallifning o'z ismi Joanna Rouling to'liq yozilgan edi” [6, 5]. Ammo o'g'il bolalarning ayol yozuvchilar tomonidan yozilgan kitoblarni o'qishni xushlamasliklarini hisobga olib, noshirlar adibadan ismi o'rniga ikkita initsial ishlatishini maslahat berishdi. Shuning uchun Rouling keyingi kitoblarni J.K.Rouling taxallusi ostida nashr ettirdi.

Asarning davomi “Harry Potter and the chamber of secrets” (“Garri Potter va maxfiy xona”) 1998-yil iyul oyida dunyo yuzini ko'rdi. Bu safar ham Rouling kitobi uchun “Nestle Smarties Book Prize” mukofotini qo'lga kiritdi. Oradan bir yil o'tib chop etilgan uchinchi kitob “Harry Potter and the prisoner of Azkaban” (“Garri Potter va Azkaban mahbusi”) ham yuqoridagi mukofot bilan taqdirlangach, Rouling mukofotni uch marotaba ketma-ket qo'lga kiritgan birinchi yozuvchi bo'ldi. “Garri Potter”ning to'rtinchi kitobi “Harry Potter and the goblet of fire” (“Garri Potter va olovli jom”) Buyuk Britaniya va AQSHda bir kunda, 2000-yil 8-iyulda sotuvga chiqarildi. Buyuk Britaniyada birinchi kuni 400 mingga yaqin, AQSHda esa 48 soat ichida 3 million nusxada sotilgan kitob eng tez sotilgan kitoblar rekordini yangiladi. Ammo yozuvchi to'rtinchi qismni yozish davrida ijodiy inqirozga duch kelganini tan oladi: “To'rtinchi kitobning yarmiga kelganimda, syujetda jiddiy xatoga yo'l qo'yganimni angladim. Shunda bitta bobni o'n uch marta qayta yozishimga ham to'g'ri kelgan. Biroq kitobni o'qiganlar u aynan qaysi bob ekani va menga

nechog‘lik qiyinchilik tug‘dirganini bilishmaydi” [6, 7]. Yozuvchi aynan ushbu kitob uchun 2000-yilda Rouling British Book Awardsda “Yil yozuvchisi” unvoni bilan taqdirlandi. Kitobning beshinchi qismi “Harry Potter and the order of phoenix” (“Garri Potter va qaqnus ordeni”) oradan 3 yil o‘tibgina, 2003-yilda nashrdan chiqdi. 2005-yil iyulda oltinchi kitob “Harry Potter and half-blood prince” (“Garri Potter va shahzoda tilsimi”) sotuvga chiqqach, birinchi kuniyoq 9 million nusxada sotildi va yana rekord natija o‘rnatildi. Asarning so‘nggi yettinchi kitobi “Harry Potter and the deathly hallows” (“Garri Potter va ajal tuhfalari”) 2007-yil 21-iyulda Buyuk Britaniya va AQSHda sotuvga chiqdi, bu galgi natija avvalgi rekordlarni yana yangiladi: kitob bir kunda 11 million nusxada sotildi. Shunday qilib, 1997-yildan nashr etila boshlangan “Garri Potter” 2007-yilga kelib o‘z nihoyasiga yetdi. Hozirda “Garri Potter” ommaviy brend sanalib, uning qiymati 17 milliard dollar deb baholangan. Kitobning oxirgi to‘rt qismi eng tez sotilgan kitoblar sifatida rekord o‘rnatgan. Quyida ushbu kitoblarning tartibi va nashr yillari bilan keltirib o‘tamiz.

1. “Harry Potter and the Philosopher’s stone” (“Garri Potter va falsafa toshi”) - 1997-yil.
2. “Harry Potter and the chamber of secrets” (“Garri Potter va maxfiy xona”) - 1998-yil.
3. “Harry Potter and the prisoner of Azkaban” (“Garri Potter va Azkaban mahbusi”) – 1999-yil.
4. “Harry Potter and the goblet of fire” (“Garri Potter va olovli jom”) 2000 yil.
5. “Harry Potter and the order of phoenix” (“Garri Potter va qaqnus ordeni”) oradan 3 yil o‘tib, 2003-yil.
6. “Harry Potter and half-blood prince” (“Garri Potter va shahzoda tilsimi”) 2005-yil.
7. “Harry Potter and the deathly hallows” (“Garri Potter va ajal tuhfalari”) 2007-yil.

2012-yilda Roulingning agentligi o‘z saytida yozuvchining kattalarga mo‘ljallangan asari yaqin orada nashrdan chiqishi haqida e‘lon qildi. Yangi asar taqdimotiga bag‘ishlangan jurnalistlar bilan uchrashuvda Rouling “Garri Potter”ni yozishdan benihoya zavq olgan bo‘lsam-da, yangi kitobim avvalgisidan umuman farq qiladi” deydi. Roulingning bu yangi asari “Casual vacancy” (“Tasodifiy bo‘sh o‘rin”) deb nomlanib, unda sinfiy, ijtimoiy va siyosiy muammolar ko‘tarib chiqilgan. Kitob

sotuvga chiqarilgach, uch hafta davomida 3 million nusxada sotilib, yilning bestseller asarlari qatoridan joy oldi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Angliya bolalar adabiyoti mustaqil adabiyot sifatida ajralib chiqqanidan buyon salkam to‘rt asr vaqt o‘tgan bo‘lsa-da, u allaqachon dunyo bolalar adabiyotining eng ko‘zga ko‘ringanlari qatoridan mustahkam o‘rin egallashga ulgurdi. Bu asrlar davomida uning janr, mavzu, g‘oya va tuzilishi soddalikdan murakkablik ko‘rinishini olib kelaverdi. Daniel Defo, Jonatan Svift, Charlz Dikens, Lyuis Kerrol, Redyard Kipling, J.R.Tolkin kabi zabardast yozuvchilar tomonidan yaratilgan asarlar hozirga qadar jahon bolalar adabiyoti durdonalari safida egallagan o‘rnini yo‘qotgan emas. O‘zining puxta ishlangan syujeti, takrorlanmas obrazlari va qiziqarli sarguzashtlari bilan kitobxon bolalarni sehrlab olgan “Garri Potter” asari orqali esa Rouling Angliya bolalar adabiyotining badiiy salohiyati kuchini barchaga namoyon etdi. Bunda asar voqealarining ketma-ketligi va asar qaxramonlarining yoshi, tabiati barcha narsalarga qiziquvshi yosh 10 yoshda bo‘lganligi, yozuvchi asarning asosiy qaxramonlarining yoshi ertakka qiziquvchi bolalarning yoshiga teng ekanligi ham o‘quvchilarning asarga, kitobga bo‘lgan qiziqishlarini yanada oshirdi. Natijada ushbu asar bir necha yil ichida 75 dan ziyod tillarga tarjima qilinib, uning asosida filmlar suratga olingan “Garri Potter” nomi tanish bo‘lmagan, bugungi kunda asar kirib bormagan xonadon kamdan kam topilsa kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. A Companion to the Victorian novel //ed. Brantlinger, Patrick and Thesing, William B. U.K., Blackwell Publishing Ltd., 2002. – 513 p.
2. Agarwal, N., Agarwal, Ch. Friends and Foes of Harry Potter: Names Decoded. Texas World Publishing, 2005. – 160 p.
3. Bobulová I., Pokrivčáková S., Preložníková E., Příbylová I. Children's and Juvenile Literature / (Written in English). Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2003. –190 p.
4. Feldman, Roxanne. [The Truth about Harry](#). – School Library Journal, September 1999.
5. Fenske, Claudia. Muggles, Monsters and Magicians: A Literary Analysis of the Harry Potter Series. Frankfurt: Peter Lang Publishing, 2008.– 471 p.

6. Hunt, Peter. International Companion Encyclopedia of Children’s Literature – Vol.1. – London: Routledge, 2004. – 631 p.
7. Johnstone, Anne. The hype surrounding the fourth Harry Potter book belies the fact that Joanne Rowling had some of her blackest moments writing it – and that the pressure was self-imposed a kind of magic. – The Herald. July 8, 2000.
8. Kirk, Connie Ann. [J.K.Rowling: a biography](#). – Westport, Conn: Greenwood Press, 2003. – 155 p.
9. Loer, Stephanie. [All about Harry Potter from quidditch to the future of the Sorting Hat](#). – [The Boston Globe](#). October 18, 1999.
10. Nel, Philip. J.K. Rowling’s Harry Potter Novels: A Reader’s Guide. (Illustrated). NY: Continuum, 2001. – 96 p.
11. Rowling, J.K. Harry Potter and the Deathly Hallows. – London: Bloomsbury Publishing PLC, 2007. – 607 p.
11. The Hutchinson Encyclopedia of Literature. Helicon Publishing, Research Machines plc, 2006. – 1222 p.
12. Wolosky, Shira. The Riddles of Harry Potter: Secret Passages and Interpretive Quests. Palgrave Macmillan, 2010. – 238 p.
13. Бобоев Т. Адабиётшуносликка кириш. Т.: 1980. – 442 б.

Research Science and Innovation House